

Shonda Rhimes

Een jaar
lang JA

Vertaald door Annemie de Vries

2016 AMSTERDAM

Voor Harper, Emerson en Beckett,

Moge elk jaar voor jullie een jaar van ja zeggen zijn.
Ik hoop dat jullie een toekomst erven waarin je geen
F.O.D. meer bent. En als het al de toekomst is en het
is nog niet zover, toe dan maar, begin de revolutie.

Mama zegt dat het mag.

en

Voor Delorse,

Omdat je me toestemming hebt gegeven mijn privé-
revolutie te beginnen. En omdat je elke keer ja zei en
kwam opdraven als ik je riep. Jij bent de F.O.D. van ons
gezin – van de vijf die na jou kwamen. Dank je, voor
het scheppen van onze tweede kansen.

De behoefte aan verandering baande zich
een weg dwars door mijn hoofd.

– Maya Angelou

Als je geen rottige dingen meer wilt meemaken, accepteer
dan geen rottigheid meer en stel hogere eisen.

– Cristina Yang, *Grey's Anatomy*

Hallo

*Ik ben oud en ik lieg graag (een soort
verantwoording)*

Ik ben een leugenaar.

En dat mag iedereen weten.

Ik verzin altijd van alles.

Voordat je nu gaat twijfelen aan mijn karakter en mijn geestelijke vermogens... laat het me uitleggen. Ik verzin dingen omdat ik dat moet. Ik doe het niet alleen voor mijn plezier. Ik bedoel, ik doe het graag. Ik vind het heerlijk om dingen te verzinnen. De fantasieën die ik opdis met mijn vingers gekruist achter mijn rug, houden me gaande, maken me aan het dansen, winden me op.

Ik vind het écht leuk om dingen te verzinnen.

Ik geniet ervan.

Het is ook iets wat in me zit. Mijn hersens? Die neigen van nature tot halve waarheden; mijn hersens wenden zich naar fictie. Zoals een bloem zich naar de zon wendt. Zoals schrijven met mijn rechterhand. Verzinnen is als een slechte ge-

woonte waarvan je een prettig gevoel krijgt, een gewoonte die gemakkelijk aan te wennen is en moeilijk af te leren. Lange vertellingen spinnen, hele kluwens verhalen, dat is mijn eigen kleine ondeugd. En ik hou ervan.

Maar het is niet alléén een slechte gewoonte. Ik moet het doen. Ik kan niet anders.

Want wat blijkt? Verzinnen is...

Werk.

Echt werk.

Serieus.

Juist datgene waarvoor ik tijdens het speekwartier op mijn knieën moest in de kerk om weesgegroetjes op te zeggen voor de een of andere non van St. Mary's Catholic School in Park Forest, Illinois, is echt, eerlijk werk, ik zweer het, op het graf van Jezus, Maria en Jozef.

‘Niemand vertellen, hoor, maar mijn moeder? Die is uit Rusland gevlucht. Ze was verloofd met die man, Vladimir – ze moest haar grote liefde achterlaten en alles. Zo zielig. En nu moet ze doen alsof ze een doodgewone Amerikaanse is, anders worden we misschien allemaal vermoord. Natúúrlijk spreek ik Russisch. Duhuh. Wat? Ze is Zwart-Russisch, suferd. Net zoiets als Wit-Russisch. Maar dan Zwart-Russisch. Nou ja, het maakt niet uit wat voor Russisch, wij kunnen daar toch nooit naartoe, het zou haar dood zijn, nu. Omdat ze geprobeerd heeft Leonid Brezjnef te vermoorden. Hoe bedoel je, waarom? Weet je dan niks? Om de nucleaire winter te voorkomen. Om Amerika te redden. Duhuh.’

Dacht je dat ik geprezen werd omdat ik wist wie Leonid Brezjnef was? Dacht je dat ik bonuspunten kreeg omdat ik op de hoogte was van de Russische politiek? Dacht je dat ik een bedankje kreeg omdat ik mijn medetienjarigen over de Koude Oorlog onderwees?

Knieën. Kerk. Nonnen. Weesgegroetjes.

Ik kan de hele rozenkrans in mijn slaap opzeggen. Ik heb de hele rozenkrans in mijn slaap opzegd.

Dat komt door het verzinnen. Alles komt door het verzinnen – alles wat ik heb gedaan, alles wat ik ben, alles wat ik heb. Zonder de vertellingen, de fictie, de verhalen die ik heb gesponnen, zou ik nu hoogstwaarschijnlijk een heel zwijgzame bibliothecaresse in Ohio zijn.

Mijn hersenspinsels hebben het pad naar de goot waarin ik volgens de nonnen zou eindigen, juist omgebogen.

Wat ik verzon heeft me van het kamertje dat ik met mijn zus Sandie deelde in een voorstad van Chicago, naar een Ivy League-studentenkamer op Dartmouth College gebracht, en vervolgens helemaal naar Hollywood.

Mijn lot rijdt onvervaard mee op de rug van mijn verbeelding.

De zondige verhalen waarvoor ik werd gestraft met bidden in het speelkwartier, zorgen er nu voor dat ik bij de supermarkt een fles wijn plus een biefstuk kan kopen, zonder me te hoeven afvragen hoeveel dat wel niet kost. Het is belangrijk voor me dat ik wijn en biefstuk kan kopen zonder me te hoeven afvragen hoeveel dat kost. Het was ooit een van mijn doelen. Want in de tijd dat ik nog een armlastige student op de filmacademie was, had ik vaak geen geld. En dus moest ik vaak kiezen tussen wijn en bijvoorbeeld wc-papier. Biefstuk was überhaupt niet aan de orde.

Het was wijn of wc-papier.

Wijn.

Of.

Wc-papier.

Het wc-papier won niet altijd.

Ho, stop.

Zag ik nou net die blik van je? Was dat... heb je net een oordeel over me geveld?

Nee. Je gaat me hier in dit boek niet een beetje zitten veroordelen.

Dat is níet de manier waarop wij deze reis gaan maken. We gaan het even rustig aan doen. We zitten samen in dit boek, vrienden. Dus laat zij die zonder wijn is de eerste steen werpen. Of anders...

Soms wint het wc-papier niet.

Soms heeft een vrouw op zwart zaad de rode wijn harder nodig.

Dus laat me nou maar even, als ik me niet verontschuldig omdat ik toevallig dol ben op de magie van een beetje jokkebrokken en duimzuigen.

Ik verzin dingen voor mijn brood.

Fantaseren is nu mijn werk. Ik schrijf televisieseries. Ik bedenk personages. Ik creëer hele werelden in mijn hoofd. Ik voeg woorden toe aan de taal van alledag – misschien heb jij het ook over je *vajayjay*, en zeg je tegen je vriend dat iemand op je werk *gepoped* is, dankzij mijn programma's. Ik laat baby's geboren worden, ik beëindig levens. Ik draag het witte kapje. Ik opereer. Ik vecht. Ik verhef. Ik spin kluwens garen en vertel verhalen bij het kampvuur. Ik wikkel mezelf in fictie. Fictie is mijn werk. Fictie is hét. Fictie is alles. Fictie is mijn muziek.

Ja, ik ben een leugenaar.

Maar tegenwoordig ben ik beroepsleugenaar.

Grey's Anatomy was mijn eerste echte baan in de televisiewereld. Dat een serie die ik bedacht had mijn eerste echte tv-baan was, betekende dat ik niets wist van werken voor tv, toen ik mijn eigen serie ging runnen. Ik vroeg elke tv-schrijver die ik tegenkwam hoe dat was, hoe het was om verantwoorde-

lijk te zijn voor een seizoen van een tv-dramaserie. Ik kreeg talloze goede adviezen en uit de meeste bleek dat elke serie een andere speciale ervaring is. Maar op één punt kwamen ze overeen: elke schrijver die ik tegenkwam, vergeleek schrijven voor televisie met het aanleggen van het spoor voor een aanstormende trein.

Het verhaal is het spoor en dat moet jij blijven aanleggen, vanwege de trein. Die trein is de productie. Jij blijft schrijven, je blijft spoor aanleggen, wat er ook gebeurt, want de productietrein komt op je af – wat er ook gebeurt. Om de acht dagen moet de crew een nieuwe aflevering gaan voorbereiden – locaties zoeken, sets opbouwen, kleding ontwerpen, props kiezen, shots plannen. En om de acht dagen daarna moet de crew een nieuwe aflevering *filmen*. Om de acht dagen. Acht dagen voorbereiden. Acht dagen draaien. Acht dagen, acht dagen, acht dagen, acht dagen. Wat betekent dat die crew om de acht dagen een gloednieuw script moet hebben. En ik moet zorgen dat dat er komt. Om. De. Acht dagen. Die productietrein komt eraan. Om de acht dagen kun je maar beter zorgen dat die crew op die set iets te schieten heeft. Want het ergste wat je kunt doen is de productie ophouden of laten ontsporen, waardoor de studio honderdduizenden dollars verliest omdat iedereen moet wachten. Dat is de snelste route van tv-schrijver naar mislukt tv-schrijver.

Dus leerde ik om snel spoor aan te leggen. Mooi. Creatief. Maar zo snel als de verdomde bliksem.

Leg fictie neer.

Strijk verhaal in die geul.

Spijker verbeelding rond die randen.

Altijd voel ik achter op mijn dijen, op mijn hielen, mijn schouderbladen en ellebogen, op het zitvlak van mijn broek de hitte van de aanstormende trein die over me heen dreigt

te rijden. Maar ik stap niet opzij om de koele wind langs mijn gezicht te voelen gaan, terwijl de trein voorbijraast. Ik stap nooit opzij. Niet omdat ik dat niet kan. Omdat ik het niet wil. Dat is mijn baan niet. En voor mij bestaat er op de hele wereld geen mooiere baan dan deze. De adrenaline, de kick, de... Ik noem het de *zoem*. Er is een zoem die in mijn hoofd gaat klinken als ik een bepaald schrijfritme te pakken krijg, een bepaalde snelheid. Als ik bij het aanleggen van het spoor niet meer het gevoel heb dat ik op handen en voeten een berg beklim, maar juist dat ik moeiteloos door de lucht vlieg. Alles binnen in me verandert. Ik doorbreek de schrijfbarrière. En het gevoel van spoor aanleggen verandert, transformeert, verschuift van inspanning naar verrukking.

Ik ben er goed in geworden, in verzinnen.

Ik zou aan het olympisch kampioenschap verzinnen kunnen meedoen.

Maar er is nog een probleem.

Ik ben oud.

Niet vuistschuddend-en-scheldend-achter-het-raam-als-je-over-mijn-gazon-loopt-oud. En niet eerbiedwaardig-gerimpeld-bejaard-oud. Ik ben niet oud vanbuiten. Ik bedoel, vanbuiten zie ik er *góed* uit.

Ik zie er *jóng* uit.

Ik zie er niet oud uit, en dat zal ook wel zo blijven. Serieus. Ik zal nooit verouderen. Niet dat ik een vampier ben of zoiets.

Ik zal nooit verouderen, omdat ik het kind van mijn moeder ben.

Mijn moeder? Die ziet er ongelooflijk uit. Op een slechte dag lijkt ze hoogstens een wat zorgelijke vijftwintigjarige die misschien iets te wild gefeest heeft gisteravond. Ik bedoel, die vrouw nadert de... ze zal niet blij zijn als ik je dat vertel. Dus laten we het hierop houden: mijn moeder heeft zes kin-

deren, zeventien kleinkinderen en acht achterkleinkinderen. Als ik haar zie, zeg ik graag tegen haar dat ze ‘de boel lekker strak houdt’. Deels omdat ze dat vreselijk vindt. Ook omdat ze erom moet lachen. Voornamelijk omdat we allemaal weten dat het waar is. Maar stilletjes zeg ik het ook omdat het voor mij ergens een opluchting is – ik weet dat dat gezicht ook voor mij is weggelegd.

De vrouwen in mijn familie? Wij hebben de genetische loterij gewonnen.

Denk je dat ik een grapje maak?

Ik maak geen grapje.

Als ik ouder word, zal ik samen met de rest van de vrouwen uit mijn familie van moederskant genieten van de voordelen die horen bij het incasseren van dat winnende lot. Want wij hebben niet alleen die loterij gewonnen, we hebben de jackpot, *baby*, alle getallen goed, zelfs dat grote rode.

Mijn tantes, mijn nichten, mijn zusters... je zou ons eens bij elkaar moeten zien: peuters met een tiara. Wij vrouwen, wij nakomelingen van mijn grootmoeder Rosie Lee? We zien er verdomd goed uit. Ons zwart kreukt niet – echt niet. Zoals mijn zus Sandie en ik elkaar graag helpen herinneren: ‘Wij zullen altijd de meest sexy vrouwen van het bejaardentehuis zijn.’

En dat is juist zo bitterzoet en treurig. Want mijn brein.

Mijn brein. O, mijn brein.

Mijn brein, zij is oud.

Echt oud.

Vals-gebit-oud.

Dus, ja. Ja, ik zal een van de twee meest sexy bewoonsters zijn in Seniorencentrum Avondrood voor Ouderen die Niet Willen Leven als in de Film *Grey Gardens*.

Maar terwijl ik dan dus ongetwijfeld een belle van dat se-

niorenbal ben, kan ik me niet herinneren ooit te hebben gedacht dat het leuk was om sexy te zijn in een bejaardenhuis.

Ik mag dan qua buitenkant de genetische loterij hebben gewonnen, maar de binnenkant...

We kiezen tussen wijn en wc-papier hier, oké?

Mijn geheugen is waardeloos.

Het is subtiel. Misschien zou het me niet eens zijn opgevallen, als ik niet de hele dag mezelf moest uitdrukken, woorden uit mijn hoofd moest trekken. Maar dat moet ik wel. Dus viel het me op. Als mijn eerste tv-serie nou geen ziekenhuis-serie was geweest, waardoor ik bij elke nies gillend naar een dokter rende met hypochondrische visioenen van tumoren en ziektes, dan kon ik het misschien afdoen als slaapgebrek. Maar dat was het wel. Dus dat kan ik niet.

Namen zijn vergeten, de details van de ene gebeurtenis worden verwisseld met die van een andere, een krankzinnig verhaal waarvan ik zeker wist dat de ene vriendin het me had verteld, was me in werkelijkheid door een andere verteld. Het binnenste van mijn brein is een vervagende foto, verhalen en beelden verdwijnen langzaam in het onbekende. Met achterlating van een lege plek, waar een naam of een gebeurtenis of een plaats zou moeten zijn.

Iedereen die naar *Grey's Anatomy* kijkt, weet dat ik geobseedeerd ben door de genezing van de ziekte van Alzheimer. Iedereen die me kent, al is het nog zo vaag, weet dat mijn grootste angst is dat ik alzheimer krijg.

Dus ik weet honderd procent zeker dat ik het heb. Ik weet zéker dat ik alzheimer heb. Zo zeker dat ik met mijn beroerde geheugen en mijn krijsende hypochondrie naar de dokter ga.

Ik heb geen alzheimer.

Nog niet.

(Dank u, heelal. U bent mooi en intelligent. Zo mooi en zo intelligent.)

Ik heb geen alzheimer.

Ik ben gewoon oud.

Drink er nog maar één op het sterfbed van mijn jeugd.

De tijd is gewoon niet mijn vriend. Mijn geheugen wordt heel langzaam vervangen door blanco plekken. De details van mijn leven verdwijnen. De schilderijen aan de muren van mijn brein worden gestolen.

Het is doodvermoeiend. En verwarrend. En soms grappig. En vaak treurig.

Maar.

Ik verzin dingen voor mijn brood. Doe ik al mijn hele leven. Dus.

Zonder vooropgezet plan, zonder dat ik er mijn best voor doe, zelfs zonder dat ik beseft dat het gebeurt, komt de verhalenverteller in mij tevoorschijn en lost het probleem op. De leugenaar in mij schiet te hulp en neemt mijn brein over en begint draden te spinnen. Begint gewoon... de blanco plekken in te vullen. Het niets over te schilderen. De gaten te dicht en de losse eindjes aan elkaar te knopen.

Het spoor voor de trein aan te leggen.

De trein die hoe dan ook komt.

Want dat is je werk, baby.

Fictie neerleggen, daar gaat het om.

En zo blijf ik zitten met een puzzel.

Dit boek is geen fictie. Het gaat niet over personages die ik heb verzonnen. Het speelt zich niet af in het Seattle Grace of bij Pope & Associates. Het gaat over mij. Het speelt zich af in de werkelijkheid. Het mag alleen maar de feiten weergeven.

Wat betekent dat ik het niet kan verfraaien. Ik kan niet hier of daar iets extra's toevoegen. Ik kan er geen glanzend lint omheen binden of er een handvol glitters overheen gooien. Ik kan het niet mooier laten aflopen of er een spannende

draai aan geven. Ik kan niet gewoon zeggen: ‘Ach lazer op, ga gewoon voor het mooie verhaal en zeg later maar een weesgegroetje.’

Ik kan geen dingen verzinnen. Ik moet je de waarheid vertellen. De waarheid is het enige wat ik heb om mee te werken. Maar het is mijn waarheid. En daarin zit het probleem.

Dat snap je wel, toch?

Dus. Dit is mijn verantwoording, neem ik aan.

Is elk afzonderlijk woord van dit boek waar?

Ik hoop het wel.

Ik denk het wel.

Ik geloof het wel.

Maar hoe zou ik het me verdomme kunnen herinneren als het dat niet was?

Ik ben oud.

Ik verzin graag dingen.

Oké. Het is mogelijk. Er kan wat spoor in liggen. Het zou kunnen dat ik spoor heb aangelegd voor de trein op deze pagina's. Dat was niet mijn bedoeling. Ik heb geprobeerd het niet te doen. Ik geloof niet dat ik het heb gedaan. Maar het is mogelijk.

Ik zeg één ding. Dit is de waarheid die ik me herinner. De waarheid zoals ik haar ken. Voor zover een oude leugenaar die kan kennen. Ik doe mijn best. Als de oude leugenaar niet elk detail helemaal goed heeft, tja...

... nog één keer voor de achterste rij, allemaal...

Ik ben oud.

En ik lieg graag.

PROLOOG

Frontaal naakt

Toen iemand voorstelde dat ik een boek over dit jaar zou schrijven, was mijn eerste reactie om nee te zeggen.

Als ik over mezelf moet schrijven krijg ik heel erg het gevoel dat ik net besloten heb om op een tafel te gaan staan in een zeer populair restaurant, mijn jurk op te trekken en iedereen te laten zien dat ik geen slipje aanheb.

Oftewel: het is vreselijk gênant.

Het laat die stukjes van mij die ik meestal voor mezelf hou, open en bloot zien.

Ondeugende stukjes.

Geheime stukjes.

Weet je, ik ben introvert. Heel erg. Tot op het bot. Mijn merg is introvert merg. Mijn snot is introvert snot. Met elk woord dat ik tik, schreeuwt iedere cel in mijn lichaam tegen me dat het tegennatuurlijk is om dit boek te schrijven.

Een dame toont nooit haar ziel buiten het boudoir.

Het maakt me zenuwachtig om jou een stukje van mijn

naakte ik te laten zien; ik word er ongedurig van, alsof ik uit-slag heb op een ongelukkige plek. Ik ga ervan hijgen, zodat ik klink als een panische hond. Als ik aan de mensen denk die het lezen, barst ik in het openbaar op de meest ongepaste momenten in lachen uit.

Het geeft me een ongemakkelijk gevoel om dit boek te schrijven.

En, beste lezer, daar gaat het om. Dat is het hem. Daarom schrijf ik het toch. Ondanks de zenuwen, het gelach en gehijg.

Te veel gemak, dat heeft dit nou juist allemaal in gang gezet.

Nou ja, te veel gemak, plus zes alarmerende woorden die ik hoorde.

Plus kalkoen.